

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ НЕЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Беляй О.І., кандидат юридичних наук Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Бюджетна система держави постійно перебуває у полі зору не тільки органів влади, але й зловмисників. Її стабільність відіграє ключову роль у фінансовій безпеці держави, тому для захисту суспільних відносин від злочинних посягань у зазначеній сфері державою запроваджуються різні заходи, зокрема, й законодавчого характеру. Так, у липні 2010 року кардинальних змін зазнала норма, яка встановлює кримінальну відповідальність за протиправні діяння з бюджетними коштами – ст. 210 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

У чинній редакції ст. 210 КК України має назву «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням». Злочин, відповідальність за вчинення якого передбачена зазначеною нормою, може вчинюватись в одній з наступних форм:

- нецільове використання бюджетних коштів;
- здійснення видатків бюджету без встановлених бюджетних призначень;
- здійснення видатків бюджету з їх перевищенням всупереч Бюджетному кодексу України;
- здійснення видатків бюджету з їх перевищенням всупереч закону про Державний бюджет України на відповідний рік;
- надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень;
- надання кредитів з бюджету з їх перевищенням всупереч Бюджетному кодексу України;

- надання кредитів з бюджету з їх перевищенням всупереч закону про Державний бюджет України на відповідний рік.

Формулювання об'єктивної сторони таким чином може призвести до складнощів у правозастосуванні.

По-перше, ст. 210 КК України завжди була бланкетною, але у чинній редакції присутнє безпосереднє посилення до відповідних нормативно-правових актів, які регулюють порушені суспільні відносини. В такому випадку норма КК України строго пов'язана з назвами конкретних законів. Така ситуація призведе до того, що у випадку зміни одного із зазначених законодавчих актів виникне необхідність у зміні кримінально-правової норми. Отже, запроваджені зміни до диспозиції ст. 210 КК України шкодить стабільності вітчизняного кримінального законодавства. Крім того, зазначення у нормі виключно Бюджетного кодексу України та закону про Державний бюджет України створює ситуацію, коли використання бюджетних коштів усупереч бюджетним призначенням, встановленим рішенням про місцевий бюджет, є не кримінально караним діянням.

Ще одним недоліком у викладенні диспозиції зазначеної норми вбачається зайве нагромадження форм об'єктивної сторони. Наприклад, відповідно до ст. 119 Бюджетного кодексу України нецільовим використанням бюджетних коштів є їх витрачання на цілі, що не відповідають: бюджетним призначенням, встановленим законом про Державний бюджет України; напрямам використання бюджетних коштів, визначеним у паспорті бюджетної програми або в порядку використання бюджетних коштів; бюджетним асигнуванням (розпису бюджету, кошторису, плану використання бюджетних коштів). Але, як було зазначено вище, у диспозиції ст. 210 КК України виділені окремо такі форми об'єктивної сторони, як нецільове використання бюджетних коштів та здійснення видатків бюджету без встановлених бюджетних призначень, що, відповідно до Бюджетного кодексу України, є одним й тим самим діянням. Таким чином, перераховування декілька разів по суті одного й того самого діяння призводить до ускладнень у сприйнятті тексту норми при правозастосуванні.

По-третє, визначення у диспозиції спеціальної ознаки особи, яка може вчиняти нецільове використання бюджетних коштів та інші діяння, передбачені ст. 210 КК України, - службова особи, обмежує коло осіб, які можуть бути притягнуті до відповідальності. Дійсно, використання бюджетних коштів, так само як і надання кредитів за рахунок бюджетних коштів, відбувається шляхом підписання відповідних документів, як правило, грошових. Такі документи засвідчуються підписами службових осіб. Але використовувати бюджетні кошти поряд з розпорядниками бюджетних коштів можуть також і одержувачі бюджетних коштів. Відповідно до п.38 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України одержувачами бюджетних коштів є суб'єкт господарювання, яким, згідно з ч. 2 ст. 55 Господарського кодексу України, є як юридичні особи, так і фізичні особи – підприємці.

Відповідно до п. 18.1 «Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків в національній та іноземних валютах» передбачено включення в картку зразків підписів осіб, яким відповідно до законодавства України та установчих документів юридичної особи надано право розпорядження рахунком і підписування розрахункових документів. Ч. 2 ст. 65 Господарського кодексу України свідчить про те, що власник здійснює свої права щодо управління підприємством безпосередньо або через уповноважені ним органи відповідно до статуту підприємства або інших установчих документів. Тобто власник має право підпису розрахункових документів у разі закріплення цього в установчих документах юридичної особи або в статуті приватного підприємства. Отже, фізична особа – підприємець може підписувати платіжні документи і не являючись службовою особою. Тому у випадку нецільового використання бюджетних коштів підприємцем - одержувачем бюджетних коштів він не підлягатиме притягненню до кримінальної відповідальності, у зв'язку з тим, що він не являється службовою особою, а отже – і суб'єктом злочину, передбаченого ст. 210 КК України.

Викладене дозволяє стверджувати, що законодавче визначення ст. 210 КК України не зовсім вдале та потребує подальшого вдосконалення.